

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

УДК 330.10



В. В. ОГНЕВИЙ,
пенсіонер, м. Черкаси

ТРУДОВА ТЕОРІЯ ВАРТОСТІ ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Попри багатовікову історію, заснована на трудозатратно-вартісному підході політекономічна наука, на жаль, так і не отримала належного практичного застосування, не перетворилася в науку прикладну. Одна з причин того, і мабуть головна, – відсутність адекватного розуміння ЗАКОНУ ВАРТОСТІ. Коректне формулювання цього закону – не лише на мові теорії, але і практики – реанімує, на думку автора, трудову теорію вартості, створивши передумови для перетворення Політекономії з туманної теоретичної абстракції в повноцінну прикладну економічну науку.

Ключові слова: праця, продукт, товар, вартість, ціна, закон вартості.

Постановка проблеми. Базовий закон економіки – ЗАКОН ВАРТОСТІ – в повсякденному нашому житті у всіх усюдах: мільйони товарно-грошових та ін. комерційних операцій на всій Земній кулі щоденно здійснюються за цим законом. Подібно повітрю, яким дихаємо, Закон цей ми не відчуваємо та не помічаємо. І не цінуємо. Але... варто лише підняти на нього руку – у відповідь ми отримуємо соціальний катаклізм. І тоді ми відчуємо і зрозуміємо всю значимість даного закону. Бо порушення закону вартості є замах на священний принцип соціально-економічної справедливості еквівалентного товарообміну. – Взаємно-рівноцінного обміну результатами праці.

Посягання на ЗАКОН ВАРТОСТІ є злочин проти економічної природи людського суспільства! – За що соціальна природа відповідає помстою у вигляді масової громадянської міжусобиці, аж... до повномасштабної громадянської війни. Тому...

ЗАКОН ВАРТОСТІ знати варто, аби його, як мінімум, не порушувати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. «Обоснование и трактовка стоимости всегда выполняла роль ключевого критерия классификации теорий, школ и направлений фундаментальной экономической науки» [1]. Ключовим критерієм класифікації політичної економії являється трудозатратна сутність категорії ВАРТІСТЬ. Хибне, однак, трактування даної категорії класичною політекономією – як, нібито, *зречевлена в товарі суспільно-необхідна праця* – виключало будь-яку можливість формулювання ЗАКОНУ ВАРТОСТІ. Власне, це – глухий кут для розвитку політекономічної науки. Тому... жодних досліджень, а відтак публікацій по даній проблематиці (маючи на увазі саме *закон вартості* в контексті ТТВ) не могло бути в принципі. Невідомі вони автору і наяву, попри наполегливого пошуку. А замусолена фраза «*товарообмін згідно затрат праці*» не є формулюванням даного закону.

Формулювання цілей статті. Пізнання економічної природи суспільства є мета даного дослідження. Що таке економіка?.. Наскільки доцільне в неї державне втручання?.. А чи не краще надати їй можливість самореалізації за принципом «laissez-faire»?.. Якщо втручатись, то наскільки?.. Якщо «laissez-faire», то які для цього мають бути створені передумови?.. Сучасні проблеми глобальної економіки свідчать, що не все гаразд в цьому сенсі. Насамперед, маються на увазі патологічні кризи «перевиробництва» фінансового капіталу. Можливо людство до кінця не усвідомлює достеменно сутність економіки... І природа економіки відповідає помстою на хибне з боку держави в неї втручання. Як це взагалі, приміром, має місце в живій Природі... Правильне розуміння ЗАКОНУ ВАРТОСТІ, треба сподіватись, внесе ясність в уяву економічної природи і дасть відповідь на поставлені питання.

Виклад основного матеріалу. При слові «економіка» наша уява традиційно змальовує картину нагромадження фабрик і заводів, шахт і копалень, об'єктів інфраструктури, врожайних полів, науково-дослідних установ, тощо. Все це так. Тільки слід мати на увазі, що за всім цим нагромадженням господарських об'єктів стоїть людська праця. – Упорядкована і цілеспрямована... в сфері матеріального виробництва. Пам'ятаючи при цьому, що виробництво є не самоціллю праці, а лише засобом забезпечення матеріальних умов людського виживання. Система організаційно упорядкованого відтворення матеріальних умов існування суспільства і є, на думку автора, економіка в найбільш широкому розумінні цього слова.

Організаційно-впорядкована система відтворення матеріальних умов життя суспільства охоплює в цьому напрямку весь спектр людської діяльності: від трудової... до споживчої. Людині, аби жити, потрібно їсти, пити, одягатися, взуватися, мати дах над головою... А для цього потрібно працювати, щоб виготовляти їжу, одяг, житло... Від виробництва матеріальних благ до їх

споживання і... знову до виробництва. Економіка, як сфера матеріального життєзабезпечення суспільства, представляє собою, таким чином, замкнутий цикл виробництва-споживання.

Що конкретно собою являє сфера матеріального життєзабезпечення суспільства?.. У середні віки, наприклад, це був спосіб матеріального самозабезпечення на базі натурального виробництва одноосібників: все, що виготовлялося в одноосібному господарстві, тут же споживалося. Суспільне виробництво в ті часи являло собою сукупність величезної маси досить роз'єднаних, розпорошених одноосібних господарств. Тут все просто і зрозуміло – вся примітивна економічна структура на виду. Інша справа, сучасна гіперінтегровано-ринкова економіка... з астрономічно величезною кількістю виробничих зв'язків, товарно-грошових відносин, комерційних операцій, тощо. Як розібратися у таких ось хитросплетіннях економічних «джунглів» нашого часу?..

При пильному погляді на сучасну економіку ми можемо помітити її інтеграційно-пірамідальну будову, де... На вершині інтеграційних пірамід – виробники кінцевого споживчого продукту, а під ними – величезна конусоподібна основа численних виробників та постачальників засобів виробництва, енергетиків і транспортників, видобувачів сировини і енергоресурсів, вчених-винахідників... що цілеспрямовано забезпечують матеріальні умови виробництва кінцевого продукту. У наявності інтеграційно-галузеве структурування. Аби розібратися в «анатомії» інтеграційно-пірамідальної будови сучасної економіки, бажано звернути свою увагу на момент її зародження за часів перетворення натурального виробництва в дрібнотоварне.

В епоху натурального виробництва, як уже мовилось, виготовлення продукту замикалося на внутрішнє споживання в одноосібному господарстві. Селянин, що обробляв землю сохою, наприклад, сам же своїми руками виготовляв знаряддя праці, вирощував урожай... і в такий спосіб годував себе та свою сім'ю. Ринку, як такого, за великим рахунком тоді не було. Але ось... людський розум з метою підвищення продуктивності праці винайшов залізний плуг, виготовити який своїми силами землероб не в змозі. Він звертається із замовленням до коваля, а той, у свою чергу, – до видобувачів залізної руди і вугілля. З'являється поділ праці. – Вибудовується перша в історії примітивна інтеграційна пірамідка виробничих зв'язків, на вершині якої хлібороб, а під ним коваль і, далі, – постачальники сировини та матеріалів. І ця пірамідка огортається «павутиною» товарообміну. Гірники постачають сировину і матеріали ковалю, той виготовляє знаряддя праці для селянина. Останній, виростивши врожай, розплачується з ковалем часткою свого продукту, а той

певною долею від цієї частки, по естафеті, – з гірниками. Згори – донизу. Товарообмін між окремими виробниками, як суб'єктами ринку, набуває форму товарно-грошового обігу, негласно підпорядкованого непорушному правилу: праця всіх учасників інтеграційної піраміди повинна винагороджуватися порівну – кожному рівновелика вартісна віддача від рівновеликих трудовитрат. – Згідно затрат праці.

Аналогічні інтеграційні піраміди в епоху зародження дрібнотоварного виробництва масово почали «проростати» не тільки в землеробстві, а в усіх сферах матеріального виробництва: в ремісництві, в будівництві, тощо. І даний процес отримав стрімке прискорення в міру інтелектуальних проривів в технології виробництва, яким є науково-технічний прогрес. При чисельному скороченні пірамід, вони стали прогресуючи розростатися і... розрослися в наш час до неймовірних розмірів, щільно перекриваючи одна одну. Винахід сучасної сільгосптехніки, наприклад, вибудував величезну інтеграційну піраміду, на вершині якої технічно добре оснащений фермер. Руками фермера сотні тисяч робітників численних підприємств машинобудування, видобувачів сировини та енергоресурсів, вчених-конструкторів... опосередковано вирощують урожай. Ці сотні тисяч вчених та робітників дали в руки фермеру «чудо»-знаряддя праці: тільки давай продукцію! І фермер, даючи вагомий результати продуктивності праці, розраховується часткою власної сільгосппродукції в грошовому еквіваленті з постачальниками засобів виробництва та вступає в еквівалентний обмін з виробниками іншої номенклатури споживчих товарів.

При погляді на інтеграційно-пірамідальну будову сучасної економіки, ми можемо помітити її згори донизу розшарування на певні фракції: на три, чотири, чи то п'ять. Грубо: на вершині пірамід – виробники кінцевого продукту масового споживання; нижче під ними – виробники засобів виробництва у вигляді знарядь праці плюс постачальники сировини і матеріалів; ще нижче – інфраструктура, включаючи енергосистему та засоби комунікацій; на самому дні пірамід – людський інтелект в особі вчених-науковців прикладних та фундаментальних наук. Саме на інтелектуальному ґрунті, немов гриби після дощу, розростаються інтеграційні піраміди, що, накладаючись, щільно перекривають одна іншу. Чим нижче фракція – тим більшу кількість виробників кінцевого споживчого продукту вона обслуговує. А загальним підґрунтям інтеграційних пірамід є наука.

Таким чином, в основі інтеграційних процесів в економіці – науково-технічний прогрес, спонуканий прагненням суспільства до підвищення продуктивності праці задля задоволення його зростаючих потреб. Виробничо-інтеграційні піраміди в умовах ринку можна уподібнити рослинам, стимулом

для зростання котрих є тяга до задоволення зростаючого попиту, немов тяга рослин до променів сонця, а ось живильним ґрунтом проростання пірамід, подібно земному ґрунту для рослин, є людський інтелект. Саме інтелектуалізація продуктивних сил спричинила інтеграцію виробництва, змушуючи йти в ногу з нею. І цей інтеграційний фактор, у вигляді суспільного розподілу праці, ліг в основу бурхливого розвитку ринкового товарообігу. Тобто, в основі ринкової економіки – інтелектуалізація праці, що спричинила інтеграцію виробництва.

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ → ІНТЕГРАЦІЯ → РИНОК

Інтелектуалізація праці – це те, що дало нам сучасну гіперінтегровано-ринкову економіку. Економіка ця собою являє густий «ліс» інтеграційно-галузевих пірамід («розповзаючись» за межі національних кордонів, інтеграційні піраміди, зокрема, формують глобальну економіку в особі ТНК). Кожна із галузевих пірамід складається з численної кількості підприємств, розшарованих по фракціям і щільно оповитих «павутиною» товарообігу у вигляді товарно-грошових відносин. Всередині інтеграційно-пірамідальних будов товарообмін здійснюється за принципом «споживчий продукт на засоби виробництва», а поміж інтеграційно-пірамідальними будовами – за принципом «споживчий продукт на споживчий продукт». Товарообіг повсюдно вибудовується на основі вартісно-еквівалентного (за законом вартості) обміну матеріалізованих в товарній масі трудозатрат. При цьому інтеграційно-пірамідальна структура економіки поетапно знизу догори формує вартісні параметри товарної продукції на базі витрат виробництва нижче розташованих фракцій.

Що є умовою нормального функціонування пірамідально-інтеграційної системи ринкової економіки?.. – Перш за все:

а) попит на кінцевий продукт, як стимул до товарного виробництва на всіх стадіях інтеграційних пірамід згори донизу;

б) еквівалентний товарообмін в масштабах всієї пірамідально-ринкової системи, як запорука справедливого обміну результатами праці.

Попит на товарну продукцію стимулює виробництво, а еквівалентний товарообмін забезпечує належну винагороду за працю. Виконуються такі умови – є економічний розвиток: інтеграційно-галузеві піраміди зростають. Умови не виконуються... – гряде розлад економіки.

Як і чим регулюється ринкова економіка?..

Оскільки мотивом економічного розвитку є невпинне прагнення людського суспільства до поліпшення матеріальних умов свого буття у вигляді зростаючого споживчого попиту, то досягти цього можна лише розширенням виробництва. Практичним же засобом реалізації розширеного відтворення є

накопичення. Що означає виробництво дедалі більшої маси додаткового продукту з подальшим поверненням його, під виглядом інвестицій, знову-таки у виробництво. У ринковій економіці, проте, перш ніж реінвестувати, для початку потрібно шляхом *еквівалентного товарообміну* реалізувати виготовлений продукт на ринку, перетворивши його у вартісну форму. Але... і перетворений у вартісну форму додатковий продукт реінвестується в ринкову економіку під диктат вимог все того ж *еквівалентного товарообміну*. – Коло замикається на ЗАКОНІ ВАРТОСТІ.

Закон вартості на мовах теорії і практики. Замкнутий цикл виробництва-споживання ринкової економіки є, насамперед, упорядкований процес товарно-грошового обігу під невидимий диктат закону вартості. ЗАКОН ВАРТОСТІ являє собою універсальний регулятор ринкової економіки, досконалий регуляторний механізм її саморозвитку. – Поза волонтаристського втручання ззовні. Правильне розуміння цього закону, проте, вимагає адекватного трактування категорії ВАРТІСТЬ. Бо... помилкове трактування даної категорії класичною політекономією – як *матеріалізована в товарі суспільно-необхідна праця* – не просто виключає коректне формулювання закону вартості (чого взагалі немає в політекономії), але і... давним-давно завело політекономічну науку в безвихідь, довівши на сьогоднішній день її до деградації. Отже...

ВАРТІСТЬ – це *ринкова оцінка матеріалізованих в товарі трудовитрат* при товарообміні. Не праця як така (зречевлена в товарі), а саме *оцінка* трудовитрат, матеріалізованих в товарі, є вартість. Як оцінка матеріалізованих трудовитрат, вартість повинна мати під собою реальну трудомістку основу, мати трудомістке «наповнення». Тобто, вартість (в ціні товару) повинна бути адекватна матеріалізованим в товарі трудовитратам – бути справжньою, достовірною. Достовірність вартісної оцінки матеріалізованих трудовитрат потрібна для еквівалентного товарообміну і, відповідно, нормального функціонування ринкової економіки. Процесом формування адекватної трудовитратам вартості товарів і на цій основі еквівалентним товарообміном управляє закон вартості. На ньому і зосередимо свою увагу.

ЗАКОН ВАРТОСТІ – фундаментальний закон ринкової економіки – є закон еквівалентного товарообміну, об'єктивно і неминуче функціонуючий в природних умовах суспільного поділу праці. Його завдання: привести вартість товару (в ціні) у відповідність до трудозатрат на його виробництво і на цій основі забезпечити еквівалентний товарообмін між виробниками з однаковою для всіх сторін вигодою. Еквівалентний товарообмін за законом вартості, відтак, є справедливий обмін результатами праці за принципом: тобі від мене ось стільки і, відповідно, від тебе мені стільки ж – в рівній мірі. – Згідно

трудовитрат. Тобто, закон вартості є основоположний закон соціальної справедливості в умовах ринкової економіки, закон рівновеликої винагороди виробників матеріальних благ за їх працю.

У той же час... закон вартості являє собою досконалий регулятор ринкової економіки за рахунок автоматичного формування вартісних пропорцій еквівалентного товарообміну шляхом вільного переливу капіталу = трудоресурсу до єдиної в масштабах економіки середньої норми прибутку. Трудоресурси за цим законом, орієнтуючись на середній прибуток, рівномірно розподіляються по всім без винятку галузевим зонам товарного виробництва, встановлюючи тим самим адекватні трудозатратам вартісні параметри, формуючи, власне, вартість як таку – справжню, достовірну. Достовірна вартість забезпечує еквівалентний товарообмін, а той (саме як *еквівалентний*), в свою чергу, формує достовірну вартість, адекватну трудовитратам. – Такою є функція закону вартості.

Що таке *достовірна* вартість конкретно?..

ВАРТІСТЬ *достовірна* є правильна ринкова оцінка реальної величини матеріалізованих в товарі трудовитрат... в грошовому виразі = ціна. Реальний обсяг матеріалізованих в товарі абстрактних трудовитрат вимірюється тривалістю умовного робочого часу, затраченого на виробництво, або кількістю умовних пар робочих рук, задіяних у виробництві. Вартість є ринкова оцінка реальної величини зречевлених трудовитрат і, відповідно, (через призму ціни) вимірює трудовитрати тією ж самою тривалістю умовного робочого часу та/або кількістю умовних пар робочих рук. Обидві міри вартості взаємно конвертовані. А ось ціна товару лише грошова оболонка вартості товару (як обсягу оцінених в ньому трудовитрат), жорстко до неї прив'язана завжди і всюди. Вартість (в ціні), як ринкова оцінка трудозатратної ємності товару, повинна відповідати реальному обсягу матеріалізованих в товарі трудовитрат, а тому в процесі торгу коливається навколо трудомісткості товару, прагнучи знайти відповідність.

ЦІНА = ВАРТІСТЬ > = < ТРУДОЗАТРАТИ

В даному рівнянні вартість (в ціні) може бути адекватна величині реальних трудовитрат – бути *достовірною* (і такою вона, як правило, є в умовах ринкової економіки), а може, епізодично, бути неадекватна реальним трудовитратам – псевдовартість, яку тут же закон вартості усуває, приводячи вартість у відповідність до величини реальних трудовитрат.

ВАРТІСТЬ є оцінка матеріалізованих трудовитрат, а ЗАКОН ВАРТОСТІ робить так, аби така оцінка відповідала реальним трудовитратам, була *достовірною*, справжньою.

Як визначається *справжня* вартість?.. – Дуже просто. Для визначення її достовірності мають значення два параметри:

- а) величина вартості в ціні товару;
- б) структура вартості в ціні товару: витрати – прибуток.

За структурою вартості ми визначаємо, чи доцільно брати на віру її величину. Тобто, чи відповідає вартість трудовитратам. А саме: правильна вартість повинна мати типову для економіки на даний момент структуру «витрати-прибуток», котра дає середню норму підприємницького прибутку. Що означає рівновелику вартісну віддачу від рівновеликих трудовитрат.

Еквівалентний товарообмін завжди вибудовує однакову, типову, правильну в масштабах економіки структуру (пропорцію складових) вартості – «витрати-прибуток», що дає єдину по економіці норму прибутку. Середній прибуток на капітал свідчить: еквівалентний товарообмін – є! Всі учасники товарообміну отримують рівновелику від трудовитрат віддачу. І це стосується не лише вартісної оцінки товарів, але і засобів їх виробництва: шахт, рудників, фабрик, заводів... Вартість (капіталізація) будь-якого підприємства достовірна лише у випадку середньої норми його прибутковості. Якщо підприємство збиткове або, навпаки, надприбуткове — капіталізація його, відповідно, буде занижена або завищена.

Середня норма прибутку, відтак, є індикатором еквівалентного товарообміну. У той же час, – коректором рівновеликої вартісної віддачі від рівновеликих трудовитрат, бо відхилення від середньої норми прибутковості відразу включає механізм перерозподілу капіталу (по суті, – трудовресурсу) на користь відновлення еквівалентного товарообміну. – Головний регулятор ринкової економіки за законом вартості.

Регуляторна функція закону вартості полягає в тому, щоб перерозподілом трудовресурсу (у формі капіталу) під єдину по економіці середню на величину капіталу норму підприємницького прибутку сформувати *достовірну* вартість, забезпечивши в такий спосіб еквівалентний товарообмін. Такою є вимога соціальної справедливості вільного ринку = справедливого обміну результатами праці. – Усім порівну. Без чого нормальне функціонування економіки неможливе.

Сформулювати закон вартості досить просто, розуміючи під категорією «вартість» ринкову оцінку зреченої в товарі праці. Бо... якщо вартість є *оцінка* матеріалізованих трудовитрат, то, відтак, вона (*оцінка*) має відповідати *реальній величині* матеріалізованих трудовитрат, свідченням чого є середня норма прибутку. – Ось і вся суть закону вартості. Отже, формулюємо...

ЗАКОН ВАРТОСТІ є економічний закон еквівалентного товарообміну на засадах адекватної реальним трудовитратам ринкової оцінки

матеріалізованої в товарі праці = вартості... що формується за рахунок переливу трудоресурсу до єдиної в масштабах економіки середньої норми прибутку як рівновеликої вартісної віддачі від рівновеликих трудовитрат.

Це формулювання закону вартості на мові теоретичної Політекономії. Оскільки вартість, як ринкова оцінка матеріалізованої в товарі праці, виражена в ціні, а реальна величина трудовитрат втілена у витратах виробництва + середній прибуток, є можливість сформулювати закон вартості на мові прикладної Політекономії. І він буде звучати так:

ЗАКОН ВАРТОСТІ є економічний закон еквівалентного товарообміну на засадах відповідності величини ВАРТОСТІ (в ціні) товару сумі ВИТРАТ на його виробництво + середній ПРИБУТОК... що формується за рахунок переливу капіталу до єдиної в масштабах економіки норми рентабельності як рівновеликої дохідності рівновеликих капіталовкладень.

Трудовитратна основа ВАРТОСТІ формується об'єктивно у сфері виробництва шляхом переливу трудоресурсу (капіталу) до середньої норми прибутку, а, власне, сама ВАРТІСТЬ (в ціні) проявляється на ринку в процесі торгу навколо оцінки трудовитратної ємності товару.

Формулювання закону вартості на мові практики можна продовжити, враховуючи, що витрати виробництва (капітал: постійний + змінний) адекватні *собівартості*, а прибуток – *додатковій вартості*. Зупинимось, однак, на представленій версії закону вартості. Тут слід мати на увазі, що:

а) ВИТРАТИ виробництва (постійний + змінний капітал), як вартість, є оцінені (в грошах) трудовитрати = грошовий вираз трудовитрат, матеріалізованих в засобах виробництва + заробітна плата;

б) ПРИБУТОК є форма додаткової вартості (в грошовому виразі) = додаткова праця.

Тобто, витрати виробництва і прибуток мають трудовитратне походження. Трудомістка природа вартості (в ціні) – у наявності. Це, по-перше. А по-друге... Визначальним величину вартості в її структурі є саме витрати виробництва, на яку рівняється середній прибуток (пропорційно витратам). – Рівновеликий прибуток на рівновеликий капітал. Саме обсяг витрат визначає величину вартості (в ціні) товару.

Таким чином, ВАРТІСТЬ визначається обсягом абстрактних трудовитрат, втілених у ціні витрат виробництва. + Середній прибуток на величину цих витрат. Маючи при цьому на увазі наскрізну дію закону вартості на всіх етапах виробничо-технологічного циклу, а не тільки на його складально-пакувальній стадії. Вартість кінцевого продукту в якості товару за цим законом формується на базі сумарних трудовитрат всієї інтеграційно-виробничої піраміди знизу догори. Включаючи трансферне ціноутворення витрат виробництва... під,

звичайно, справжнім диктатом закону вартості. І в ринковій економіці, зорієнтованій на середню норму прибутковості, вартісна величина витрат виробництва цілком достовірно виражає сумарний обсяг абстрактних трудовитрат всього виробничо-технологічного ланцюга: від видобутку сировини та енергоресурсів до виробництва готового продукту.

Оскільки при нинішніх темпах науково-технічного прогресу стрімко зростає частка інформаційної продукції, як засобу виробництва (на зразок науково-технічних винаходів, програмного забезпечення АСУВ, тощо), то інтелектуальна праця робить все більший вплив на формування витрат сучасного товарного виробництва. І тут є своя специфіка формування вартості інтелектуального продукту в якості товару, що кардинально відрізняється від формування вартості продукту матеріального.

Якщо вартість товару матеріального формується із розрахунку трудовитрат *виробника* продукту... за формулою:

$$\text{Витрати виробництва} + \text{середній прибуток} = \text{вартість}.$$

То вартість товару інтелектуального (винаходів) формується із розрахунку передбачуваного економічного ефекту *покупця* продукту... за формулою:

$$\text{Середній прибуток} \times \text{час окупності} = \text{вартість}.$$

Там боротьба виробників продукту (матеріального) за покупця, а тут, навпаки, – боротьба покупців за виробника продукту (інтелектуального). За умови, що винахідник – юридична або фізична особа – самостійний суб'єкт ринку. Дана формула, до речі, придатна для розрахунку вартості будь-якого інтелектуального продукту незалежно від походження.

Вартість винаходу в ринковій економіці при цьому формується зовсім без врахування трудовитрат в категоріях робочого часу або кількості розробників інформаційного продукту. І це не дивно, бо праця інтелектуальна зовсім інша субстанція, аніж праця фізична. Покупця, як виробника продукту матеріального, творче напруження розуму вчених-винахідників абсолютно не цікавить. Для нього головне: є економічний ефект від впровадження нововведення, чи ні. І якщо є, то який? І чого він коштує?.. І вартість винаходу заслуговує того, що за нього дають на вільних торгах, за умови, що вартість технічної новинки в грошовому виразі відповідає сумарній виручці за період прогнозованої окупності нововведення. Якщо ж окупність винаходу не вписалася в його раніше сплачену вартість, то тут, вже вибачте... промашка. Це слід мати на увазі при формуванні витрат виробництва.

Таким чином, предметом зацікавленості прикладної Політекономії є ціна витрат виробництва (плюс середній прибуток), які в умовах ринкової економіки, де панує закон вартості, досить точно виражають сумарний обсяг

абстрактних трудовитрат на всіх стадіях виробничого циклу. Бо на всіх стадіях закон вартості вирівнює структуру вартості... до єдиної в масштабах економіки норми підприємницького прибутку. – Індикатора, коректора та фіксатора еквівалентного товарообміну. Тому... ВИТРАТИ виробництва + середній ПРИБУТОК є вартісне вираження реальних ТРУДОЗАТРАТ, матеріалізованих в товарі. – Цілком вірогідне.

Маючи одиницю вартості в грошовому еквіваленті, як оцінену ринком зречевлену (зведenu в еталон) частку найелементарнішої простої праці, можна досить точно обчислити реальний обсяг матеріалізованих в товарі трудовитрат через призму витрат виробництва: постійний + змінний капітал. + Середній прибуток. З точки зору прикладної Політекономії цього цілком достатньо для вартісного обчислення трудомісткості товару або товарної маси. Бо параметри ВАРТОСТІ, ВИТРАТ і ПРИБУТКУ в грошовому виразі – завжди у наявності.

А перевірити адекватність величини вартості обсягу трудовитрат (живих = матеріалізованих), як уже мовилося, досить просто. Дивимось на структуру вартості «витрати-прибуток»... Якщо вона правильна, тобто типова на даний момент для економіки, що дає середню норму прибутку, значить, вартість адекватна трудовитратам. Якщо ж перекиє структури «витрати-прибуток» – закон вартості, шляхом переливу капіталу = трудоресурсу, вирівнює структуру вартості до середньої норми підприємницького прибутку. У цьому неабияка мудрість закону вартості: підтримувати еквівалентний товарообмін на ґрунті рівновеликої вартісної віддачі (у вигляді прибутку) від рівновеликих трудовитрат (у вигляді інвестованого капіталу: постійного + змінного).

Еквівалентний товарообмін, однак, не є самоціль закону вартості. Зворотною стороною функціонального призначення даного закону є *раціональна реінвестиція* додаткової вартості у виробництво. Адже отриманий прибуток, орієнтуючись на споживчий попит, інвестується знову ж таки у виробництво в об'ємі, що продиктований середньою по економіці нормою підприємницького прибутку – до рівня товарообмінної еквівалентності. Відтак ЗАКОН ВАРТОСТІ – досконалий інструментарій встановлення міжгалузевих пропорцій: раціональний спосіб розширеного відтворення виробництва в угоду споживачеві.

Еквівалентний (соціально справедливий) обмін результатами праці та раціональний, внаслідок ефективного переливу капіталу, перерозподіл (розстановка) трудових ресурсів відповідно до суспільних потреб — головне призначення ЗАКОНУ ВАРТОСТІ.

Попит та пропозиція – ТГК на аркані у ТТВ. Врівноважуючим ВАРТІСТЬ з величиною ВИТРАТ + ПРИБУТОК механізмом по закону вартості є *попит* і *пропозиція*. Хоч як би не «ковзали» криві попиту та пропозиції, а

точкою їх врівноваження, таким собі «причалом», є адекватна трудозатратам вартість товару – оптимальна на даний момент для економіки пропорція «витрати-прибуток» в її структурі. Де в якості «швартового» виступає середня норма підприємницького прибутку. – Одночасно індикатор, коректор та фіксатор рівновеликої вартісної віддачі від рівновеликих трудовитрат. На середній нормі прибутку «вартісно-утворюючий» фактор попиту і пропозиції... зникає! – Оголяючи нікчемність теорії граничної корисності, водночас стверджуючи торжество трудової теорії вартості.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Провальні уроки антиринкових експериментів більшовицького марксизму, визнані, до речі, його основоположником [2], а також нікчемність кейнсіанства [3, 4] та згубність псевдоліберального розгулу сучасної «фінансової економіки» [5] переконливо довели правоту політекономічної науки, заснованої на трудозатратно-вартісному трактуванні економічних явищ. Досі, однак, це була лише теорія: «Трудовая теория стоимости (и это специально подчеркивал сам Маркс) является предельной, глубинной абстракцией, а в соответствии с методом Маркса путь от нее до поверхности непосредственных экономических действий весьма далек» [6]. Перетворення Політекономії з теоретичної абстракції в прикладну економічну науку є давним-давно назріле завдання. Реалізація даного завдання вимагає, насамперед, формулювання базового закону трудової теорії вартості – закону вартості – не тільки на мові теорії, а й на мові практики. А саме...

ЗАКОН ВАРТОСТІ є економічний закон еквівалентного товарообміну на основі трудовитрат в координатах суміщення ринкової оцінки матеріалізованих в товарі трудозатрат (вартість в ціні) з реальною величиною цих трудозатрат (втілених в ціні витрат виробництва + середній прибуток) до оптимального рівня рентабельності як рівновеликої вартісної віддачі від рівновеликих капіталовкладень.

ВАРТІСТЬ (в ціні) > = < СОБІВАРТІСТЬ + ПРИБУТОК (середній)

Зорієнтований на задоволення споживчого попиту вільний перелив капіталу = трудоресурсу в сфері матеріального виробництва до середньої норми прибутку формує адекватну трудозатратам вартість, водночас являючи процес раціональної реінвестиції додаткової вартості в розширене відтворення. – Досконалий механізм економічної саморегуляції... Цілком об'єктивно, без будь-якого бюрократичного втручання ззовні... само собою. Такий результат ефективно може дати лише функціонуюча за законом вартості вільноринкова економіка. – Єдина від природи економічна модель. Яка об'єктивно самоутворюється на ґрунті суспільного поділу праці, а відтак не потребує зовнішнього впровадження. Окрім державної підтримки вартісно-грошового в

економіці паритету (маса вартості = грошова маса), без чого неможливий еквівалентний товарообмін та, відповідно, нормальне функціонування економіки. А це означає дотримання державної політики найжорсткішого монетаризму. В умовах глобалізованої економіки – скоординована наднаціональна політика жорсткого монетаризму, на яку рівнялися б національні фінанси. Сучасна глобальна економіка потребує переформатування світової валютної системи, аби грошову масу міжнародних розрахунків привести у відповідність до сукупної у світі реальної маси вартості. В контексті цього автором буде запропонована ідея «Зерновалютного стандарту WES», як аналог колишнього «Золотовалютного стандарту GES», що, на відміну від GES, має базуватися виключно на трудозатратно-вартісній основі.

Основою світової валютної системи має бути не суб'єктивно-примхлива цінність коштовних мінералів, а об'єктивно достовірною вартісна оцінка реальної трудомісткості матеріального багатства, відкаліброваного вартістю фіксованої частки людської праці, матеріалізованої у товарному продукті, що реалізується за середньою нормою прибутку. В якості такої частки (порції, дози) людської праці автор, з огляду на зручність, пропонує зречевлений результат сезонної праці середньостатистичної пари хліборобських рук у вигляді зернового продукту – набору пшениці, рису, кукурудзи Міжнародної ради по зерну – IGC, на підставі якого FAO вираховує індекс споживчих цін на продовольство [7]. Відповідно до авторської версії, усереднену річну норму виробництва зерна IGC простою (ручною) працею 1 хлібороба доцільно затвердити в якості матеріалізованого результату трудовитрат 1 умовної одиниці робочої сили. Відтак, по суті, в основі «Зерновалютного стандарту WES» має стати певна доза /порція/ людської праці живої = зречевленої в об'ємі трудовитрат 1 УОРС. – Фіксована доза/порція добутого працею матеріального багатства. Аналогічно унції золота для GES. Для створення на базі зречевленого еталону 1 УОРС-Труда наднаціональної грошової одиниці WES, як основи світової валютної системи.

Переваги WES (Wheat Exchange Standard) над GES:

- а) чисто трудозатратна сутність вартості зернового продукту, чого не скажеш про золото з його емоційними чинниками формування ціни;
- б) світовому господарству притаманно нарощування виробництва зернових відповідно до приросту населення, відтак пропозиція в унісон попиту, що, знову ж таки, не скажеш про золото.

Недоліки «Золотовалютного стандарту GES» стали причиною його ліквідації в 70-ті минулого століття. – Цілком виправдано. Відтоді і понині світова валютна система «безпритульна» – позбавлена будь-якого підґрунтя,

перебуваючи на межі повної руйнації. Звідси, до речі, крипто-валютні збочення сучасних фінансів. Це вже діагноз.

Увага! Впровадження Зерновалютного стандарту WES «обвалить» гіпертрофовану нині ціну золота на світовому ринку до реального рівня його трудозатратної вартості («сюрприз» деяким сучасним мега-автократіям, що гарячково нагромаджують золото своїх ЗВР).

Пізнати економічну природу суспільства та забезпечити її здоровий саморозвиток – таке першочергове завдання політекономічної науки. Місію політичної економії, окрім чисто пізнавальної, автор бачить в тому, щоб на практиці, насамперед, *повністю відновити в своїх правах ЗАКОН ВАРТОСТІ*, за наявності грошово-вартісного паритету = вартісної еквівалентності грошей. Аби ціноутворення формувалось виключно на ґрунті вартості, як ринково адекватної оцінки реально зречевлених в товарній продукції трудовитрат, задля еквівалентного = справедливого товарообміну. Відтак, – соціально справедливого розподілу матеріальних благ згідно затрат праці на базових засадах вільного ринку... поза паразитизму олігархо-бюрократичної надбудови. Реалізація такої мети полягає, перш за все, у відстороненні бізнесу від влади.

Відсторонивши від влади бізнес, вкрай потрібно змусити його, врешті-решт, жити по ЗАКОНУ ВАРТОСТІ і нормально розвиватися за ЗАКОНОМ НАКОПИЧЕННЯ – здорового накопичення, націленого на розширене відтворення виробництва. Останнє само собою додасться в умовах торжества закону вартості. Така суть економічної філософії «laissez-faire», що понад усе ставить пріоритет об'єктивних законів економічного саморозвитку.

Список використаної літератури

1. Тарасевич В.М. Общая теория ценности: будущее в настоящем / В.М. Тарасевич // Вопросы политической экономии. – 2012. – № 4. – С. 107.
2. Ленин В.И. ПСС. / В.И. Ленин. – М.: Политиздат, изд. 5. – 1972. – Т. 43. – С. 222; Т. 44. – С. 159; Т. 45. – С. 86.
3. Гаек Ф. Шлях до кріпацтва [Електронний ресурс] / Ф. Гаек. – Режим доступу: http://cost.ua/files/hayek/hayek_road_ukr.pdf
4. Фридман М. Капитализм и свобода [Електронний ресурс] / М. Фридман. – Режим доступу: http://ptab1943.narod.ru/friedman_capitalismfreedom.html
5. Геец В.М. Выход из кризиса (размышления над актуальным в связи с прочитанным) / В.М. Геец, А.А. Гриценко // Экономика Украины. – 2013. – № 6. – С. 4-19.
6. Бузгалин А.В. «КАПИТАЛ» в XXI веке: pro et contra / А.В. Бузгалин, А.И. Колганов // Вопросы экономики. – 2007. – № 9. – С. 110.

7. ФАО. Положение с продовольствием в мире. Индекс продовольственных цен ФАО [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/ru/>

References

1. Tarasevych, V.N. (2012). *Obshchaia teoriya tsennosti: budushchee v nastoiashchem* [General Theory of Value: the Future in the Present]. *Voprosy polytycheskoi ekonomyy*, 4, p. 107.
2. Lenin, V.I. (1972). *PSS* [Full composition of writings], 5th ed. Vol. 43, p. 222. Vol. 44, p. 159. Vol. 45, p. 86. Moscow: Izdatelstvo politicheskoi literatury.
3. Hayek, F. (1945). *Shlyakh do kripatstva* [The Road to Serfdom]. [online] Available at: http://cost.ua/files/hayek/hayek_road_ukr.pdf
4. Friedman, M. (1962). *Kapitalizm i svoboda* [Capitalism and Freedom]. [online] Available at: http://ptab1943.narod.ru/friedman_capitalismfreedom.html
5. Geyets, V. and Gritsenko, A. (2013). *Vykhod yz kryzysa (razmyshleniya nad aktualnym v svyazy s prochyttannym)* [Out of the crisis (reflections on topical due to read)]. *Ekonomika Ukrainy*, 6, pp. 4-19.
6. Buzgalin, A. and Kolganov, A. (2007). *KAPYTAL» v XXI veke: pro et contra* [‘Capital’ in the XXI Century: Pro et contra], *Voprosy ekonomiki*, 9, p. 110.
7. Fao.org, (2018). *FAO, World Food Situation, Food Price Index table FAO*. [online] Available at: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>

Ognevoj V., pensioner, Cherkasy

The labor theory of value: from theory to practice

The methodological toolkit of the study is classical (Marxist) political economy, namely: labor theory of value and the theory of added value. - Adjusted for a qualitatively new interpretation of the category "value" as a market valuation of labor embodied in the goods. The correct interpretation of the category "value" makes it possible to formulate the "Value Law" in languages both in theory and in practice. The essence of the law: free market pricing under the pressure of consumer demand automatically leads to a rational redistribution of investments (labor resources) in the sphere of production to the average rate of return, as an equal value of return from equal labor costs (capital investments). - a pledge of equivalent = fair commodity exchange and effective self-regulation of the economy. For the first time in the field of political economy science, the Law of Value in the languages of theory and practice is formulated, which opens the possibility of transforming the Political Economy from theoretical abstraction into a complete applied economic science, while fully absorbing the rest of modern directions and trends in the field of economic sciences, in particular - the marginalism which is dominant now. Applied political economy is intended, above all, to balance world finances on the basis of cost-money parity, for which, in particular, it will be necessary to put the supranational monetary unit rigorously on the labor-cost basis. By bringing the money supply to the size of the global value base, national economies should be given the opportunity to fully unobstructed self-realization based on *laissez-faire* principle in accordance with the law of value. Releasing in this way the economic sphere of human activity from mockery and parasitism of superfluous structures of state-management superstructure.

Key words: labor, product, value, price, law of value.

Огневой В.В., пенсионер, г. Черкассы

Трудовая теория стоимости: от теории к практике

Невзирая на многовековую историю, основанная на трудозатратно-стоимостном подходе политэкономическая наука, к сожалению, так и не получила должного практического применения, не превратилась в науку прикладную. Одна из причин тому, и, пожалуй, главная, – отсутствие адекватного понимания ЗАКОНА СТОИМОСТИ. Корректная формулировка данного закона – не только на языке теории, но и практики – реанимирует, по мнению автора, трудовую теорию стоимости, создав предпосылки для превращения Политэкономии из туманной теоретической абстракции в полноценную прикладную экономическую науку.

Ключевые слова: труд, продукт, товар, стоимость, цена, закон стоимости.